

a második s harmadik napon is csak alig valamit, s teljes 14 napon át sem éjjel, sem nappal egy percze sem szünet meg hallatni panaszos, síró szavát. (Aludni együtt szoktak volt: egymáshoz simulva mint két *inseparable*.) A folytonos, szakadatlan fájdalmas sírás s panasz, rám s családomra annyira hatott, hogy valójában keserű napokat éltünk át, a szegény elhagyott kis madár iránt érzett mély részvéttel szívünkben. Néhány hét multán azonban a kedves kis állat is beleszokott magányába, ma már ismét üde s oly vidám mint valaha volt. Igazán kedves lesz nekünk élete fogytáig.

nur bei Tag, sondern auch bei Nacht (denn sie waren gewöhnt nach Art der Wellensittiche, oder Inseperables knapp eins an das andere geschmiegt zu schlafen) zu klagen. Das fortwährende, mitleidvolle Zwitschern und ununterbrochene Rufen hat auf mich und auf meine ganze Familie so eingewirkt, dass wir wirklich wegen des armen, verwaisten Thierchens traurige Tage verlebten. Nach Ablauf von einigen Wochen hat sich das liebe Thier an die Einsamkeit gewöhnt, ist frisch und gesund und bleibt unser aller Liebling bis zu seinem Ende.

KISEBB KÖZLÉSEK. — KLEINERE MITTHEILUNGEN.

Túzok — Otis tarda. Nem utolsó kérdés az: hogyan tartja a nagy tűzok röpülés közben a lábát? A kérdés eldöntése bizonyos befolyással lehet a tűzoknak a rendszerben való elhelyezésére. A kérdés lényege az, vajjon a tűzok röpülés közben *testhez húzza, vagy hátra nyújtja-e a lábát, mint pld. a gémezsokták?* Alföldünk legjobb tűzok vadászai két táborra szakadtak e kérdésben; az egyik fél azt állította, hogy testhez húzza, a másik azt, hogy hátrafelé nyújtja. Éppen ezért igen sok helyen kértem, figyeljék meg a dolgot alaposan. KENÉZ ZOLTÁN türkevei nagybirtokos most e kérdésre vonatkozólag a következőt írja a M. O. K.-nak: «Tegnap — 1893 április 3-ikán — a Csodaballán véletlenül három tűzokra bukkantam, ötven lépésnyi távolságról volt alkalmam az első két felszállónál pontosan és biztosan megfigyelni, hogy a tűzok felszálláskor a nekiiramodás után lábával még néhány másodpercig a levegőben kalimpál *aztán szép lassan hátranyújtja lábait a fark mellé.*»

E megfigyelés a tűzokot közelébb hozná a gázlókhoz.

A füstí fecske — *Hirundo rustica* — vonulási sebességét, igaz, hogy csak megközelítőleg, így állapítottam meg: Csákyón, Zemplén megyében, van egy gróf HADIK-BARKÓCZY-féle tiszti lakás, mely előtt a gyepes tért magas topolyafák szegik be körformában. A mult év — 1893 — szeptemberében, a mikor a csákyói fecskék már eltiúntek volt, estefelé újból mutatkoztak fecskék, melyek suhogva távoztak délnyugoti irány-

Trappe — Otis tarda. Eine interessante Frage ist es: *wie hält der Trappe während des Fluges die Füsse? an den Leib gezogen, oder wie die Reiherarten nach hinten ausgestreckt?* Die Lösung kann einen gewissen Einfluss auf die Stellung des Trappen im System üben. Die besten Trappenjäger unserer Tiefebene theilten sich in zwei Lager; der eine Theil behauptete, der Trappe ziehe die Füsse an den Leib, der andere Theil behauptete, der Vogel strecke dieselben nach hinten. Dies war die Ursache, dass ich vielfach die Bitte stellte, man möge die Sache gründlich beobachten. ZOLTAN VON KENÉZ, Gutsbesitzer bei Turkeve, schreibt nun an die U. O. C. wie folgt: «Gestern — 3. April — 1893. stiess ich zufällig bei Csodaballa auf 3 Trappen: aus einer Entfernung von 50 Schritten hatte ich die Gelegenheit an zwei Trappen pünktlich und ganz sicher zu beobachten, dass der Trappe beim Aufstieg nach dem Anlauf einige Secunden lang die Füsse in der Luft baumeln lässt, *dann aber langsam nach hinten dem Schwanze entsprechend ausstreckt.*»

Diese Beobachtung würde die Trappen den Stelzvögeln näher bringen.

Der Zugflug der Rauchschnalbe — *Hirundo rustica* — wurde von mir, freilich nur annähernd, wie folgt bestimmt. In Csákyó, Zempléner Comitát, steht eine Beamtenwohnung der gräfl. HADIK-BARKÓCZY'schen Herrschaft, vor welcher eine grosse, ovale Rasenfläche mit hohen Pappeln eingefasst ist. Im vergangenen September — 1893 — als die Schnalben von Csákyó schon verschwunden waren, erschienen am Vorabende

ban. Minthogy ez a jelenség jó darabig tartott, lehetőleg pontosan figyeltem meg: hány másodperczre volt egy-egy fecskének szüksége, hogy a két kiszemelt topolyafa közötti tért végignyilalja? az átlag *hét* másodperczet adott. A két fa közötti távolságot mérőlánczcal vettem föl s pontosan 140 métert kaptam ki, a miből következik, hogy a füsti fecske egyik, valószínűleg vonulási sebessége $7 : 140 = 20$ méter másodperczenként.

H. O.

Numenius tenuirostris, Vieill. A vékonyesőrű Hujtó vagy Goizer. Ez a déli s éppen azért tájainkon igen ritka madár, a mult ősön — 1893 október 28-ikán — Kún-Félegyháza táján került meg s szerencsére PÁL KÁROLY vadkereskedő úr kezeibe jutott, ki gyűjteményem számára engedte át. A Királyhágon inneni országrészből ez az első és egyetlen hím példány, a mely *teljesen* tipikus úgy csőre alkotása, mint különösen a hasfél rajza alapján, mely a jellemző és szembezőkő szívalakú foltokat tünteti föl. Az eddig kimutatott példányok — I. FRIVALDSZKY «Aves Hungariæ» — inkább kis N. arquatusok benyomását teszik. A BUDA ÁDÁM birtokában levő példány részletes leírását nem ismerjük.

H. O.

Csontmadár. Ampelis garrula L. Az elmúlt télen helylyel-közel seregeseen mutatkozott; 1893 novemberben, 1894 januárban és április elején jelentette SZÜTS BÉLA Csákyóról és Tavarnáról. BUDA ÁDÁM közlése szerint az utolsókát Malomvizen márczius végén lőtte DANFORD Esqu.

M. O. K.

Hósármány. Plectrophanes nivalis. A lefolyt egészben enyhébb s hó nélkül szükölködő télen kisebb csapatokban Csákyó körül mutatkozott; bejelentette SZÜTS BÉLA 1894 január 26-ikáról. Jelezve volt Nógrád megyéből és a Fertő tájáról is.

M. O. K.

Társas fészkelés. DANFORD Esqu, az erdélyi rész délnyugoti zugában pár évvel ezelőtt egy azon fán a következő társaságot találta fészkelő félben: a fa derekában sajátvájású lyukban a közepső tarka harkály — Picus medius — egy mel-

eines Tages wieder Schwalben, welche eilig in südwestlicher Richtung fortzogen. Da diese Erscheinung ziemlich lange währte, beobachtete ich möglichst pünktlich: wie viel Secunden eine Schwalbe benöthigte, um den Raum zwischen zwei bestimmten Pappeln zu durchmessen? und fand ich im Durchschnitte *sieben* Secunden. Die Entfernung der zwei Bäume von einander, vermittelt einer Messkette bestimmt, betrug 140 Meter, woraus folgt, dass eine, wahrscheinlich Zugflugart der Schwalbe $7 : 140 = 20$ Meter in der Secunde beträgt.

O. H.

Numenius tenuirostris, Vieill. Die dünn-schnäblige Brachschnepfe. Diese südliche und eben deswegen bei uns sehr seltene Form wurde am 28. Oktober 1893 in der Gegend von Kún-Félegyháza erlegt und gelangte zum Glück in die Hände des Wildprethändlers, Herrn KARL PÁL, der den Vogel mir überliess. Aus dem Landesgebiete diesseits des Königssteiges ist dies das erste und einzige männliche Exemplar, welches vollkommen typisch ist, sowohl was die Schnabelbildung, als auch ganz besonders die Zeichnung der Unterseite anbelangt, welch' letztere die so charakteristischen und auffallenden Herzflecken aufweist. Die bis jetzt bekannten Exemplare — v. FRIVALDSZKY «Aves Hungariæ» — machen mehr den Eindruck kleiner N. arquatus. Das Exemplar von A. v. BUDA kenne ich nicht.

O. H.

Seidenschwanz. Ampelis garrula L. Im abgelaufenen Winter erschien der Vogel stellenweise in Schaaren; BÉLA von Szüts meldete die Ankunft im November 1893, dann im Jänner und April 1894 bei Csákyó und Tavarna. Nach A. von BUDA wurden die letzten Ende März bei Malomviz durch DANFORD Esqu. erlegt.

U. O. C.

Schneespornammer. Plectrophanes nivalis. Erschien im verflossenen, im Ganzen milderen und schneelosen Winter in kleineren Gesellschaften bei Csákyó. Angemeldet durch B. von Szüts am 26. Jänner 1894; wurde auch aus Neograd und vom Fertő signalisiert.

U. O. C.

Brutgesellschaft. Im südwestlichen Winkel des siebenbürgischen Landestheiles fand vor einigen Jahren DANFORD Esqu. folgende Gesellschaft auf, eigentlich in ein und demselben Baume brütend: im Stamme in selbst gehöhltem Loch

lékágban saját tapasztású fészekben a csuszka — *Sitta caesia* — s ismét egy mellékág odvában a kazári, vagy lábatlan vagy sarlós fecske — *Cypselus apus* — költött.

B. A. in lit.

Lanius senator L. A vörösféjű gébics Magyarországon. Ez a faj a magyar Ornisban mindedig kétes volt, noha számos ornithologus felsorolta a mint ez FRIVALDSZKY JÁNOS kitünő művében — *Aves Hungariae* 1891 p. 186 — olvasható is. A Nemzeti Múzeum gyűjteményében több példány szerepelt ugyan mint magyarországi; de a lelőhely hiánya alapján kisoroltatott. CHERNEL ISTVÁN is felhossa Csabrendekről — Utazás Norvégia végvidékére 1893 p. 30 — s hozzáteszi, hogy a kikészített bőr elromlott; de evvel az adattal szemben is fentartatott az elv, hogy csupán oly fajnak van helye a magyar Ornis érvényes kimutatásában, a melynek példánya valamely gyűjteményben meg is van. Noha ez az eljárás néha tulságosan szigorú, mégis van jó oldala is, az, hogy megóvjá ismereteinket a sokszorosan nagyon is ingadozó, be nem bizonyítható állítások özönétől. A *Lanius senator* előfordulása azonban most már kétségtelen tény, mely KOSZTKA LÁSZLÓ gyógyszerész úrnak köszönhető, ki a madár ♂-jét f. é. május 3-án Gácson, Nógrád megye, megfigyelte, elejtette s szakszerűen elkészített bőrét a M. O. Központnak be is küldötte.

den mittleren Buntspecht — *Picus medius* — in einem Nebenaste in selbstgekleibtem Nest die Spechtmeise — *Sitta caesia* — und wieder in der Höhlung eines Nebenastes den Mauersegler — *Cypselus apus*. *A. v. B. in lit.*

Lanius senator L. Der rothköpfige Würger in Ungarn. Diese Art war für die Ornis Ungarns bis in die jüngste Zeit fraglich, obzwar sie von vielen Ornithologen angeführt wurde, wie dies aus JOH. v. FRIVALDSZKY'S ausgezeichnetem Werke — *Aves Hungariae* 1891 p. 186 — ersichtlich ist. In der Sammlung des ung. National-Museums existirten zwar mehrere Exemplare als ungarische, diese wurden jedoch wegen Mangel der Fundorte ausgeschieden. Auch STEPHAN v. CHERNEL führt die Art von Csabrendek an — Utazás Norv. végvidékére 1893 p. 30 — bemerkt jedoch, dass der präparirte Balg zugrunde ging; selbst gegenüber dieser Angabe wurde das Princip aufrecht erhalten, wornach im giltigen Verzeichnisse der Ornis Ungarns nur jene Art aufgenommen wird, deren Exemplare in irgend einer Sammlung vorhanden sind. Es ist wahr, dass dieses Vorgehen oft zu streng erscheint, es hat aber die gute Seite, dass unsere Kenntniss gegen eine Fluth schwankender, nicht beweisbarer Angaben geschützt ist. Das Vorkommen des *Lanius senator* ist nun aber eine Thatsache, welche wir Herrn Apotheker LADISLAUS KOSZTKA verdanken, der den Vogel — ♂ — am 3. Mai d. J. bei Gács im Nógráder Comitete beobachtete, schoss und den präparirten Balg des Vogels der U. O. C. einsandte.

INTÉZETI ÜGYEK. — INSTITUTS-ANGELEGENHEITEN.

Madártelepek. A nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter az alapító rendeletben a «Magyar Ornithologiai Központ» feladatai között elrendelte a magyar földön még fennálló nagyobb madártelepek fölvételét s egy megfelelő térképen való kimutatását is. E czélra a RÖKK SZILÁRD alapítványból két részletben 600—600, egészben tehát 1200 frt fog folyóvá tétetni, a mely összeg a nagy táborokari térkép beszerzésére, a telepek térképének megrajzolására s oly pontok megvizsgálására fog fordítatni, a hol megbízható ornithologus nem lakik. A tervzet már teljesen készen van. A telepek első sorban a táborokari térképre vezetettnek rá,

Brutkolonien. Das hohe Ministerium für Cultus und Unterricht hat in der Gründungsurkunde als Aufgabe der Ungarischen Ornith. Centrale auch die Aufnahme der auf Ungarns Boden noch bestehenden Brutkolonien angeordnet. Zu diesem Zwecke werden aus der Stiftung weil. RÖKK SZILÁRD in zwei Raten à 600 fl. im Ganzen also 1200 fl. flüssig gemacht, welche Summe zur Anschaffung der grossen Generalstabskarte, zur Ausführung der Colonienkarte und zur Durchforschung jener Punkte bestimmt ist, wo kein verlässlicher Ornithologe vorhanden ist. Der Plan der Aufnahme ist schon vollkommen in Ordnung. Die Brutkolonien werden vor Allem

a melyről azután a HÖLZEL-féle intézet elkészíti a specialis térképet. A megállapított jelek lehetővé teszik a vegyes telepek s a fészkek arányainak kimutatását is. A kiadandó utasításban benne lesznek az illető madárfajok ábrái is. A térkép bemutatása a III. nemzetközi ornith. Congressuson történik, mely valószínűleg Párisban lü össze.

*

Madárvonulás. Mint biztos forrásból értesülünk, a kir. magyar Természettudományi Társulat választmánya a n. m. vallás és közoktatásügyi miniszterium felszólítására a madárvonulás hathatósabb megfigyelésére s a M. O. K. rendelkezésére, tíz egymásutáni évre évenként 500 frtnyi járulékot szavazott meg. A m. tud. Akadémia, hasonlóképen felszólítva, csak egyszer s mindenkorra szavazott meg 500 frtot. A Központ a m. k. Természettudományi Társulatnak azt az ajánlatot tette, hogy cserére és terjesztésre az «Aquila»-ból bizonyos számú példányt bocsát rendelkezésére. Az erdélyi Muzeum Egyesület igen szerény anyagi ereje miatt nem adhat járulékot. Noha ilyenformán a M. O. K. eredeti terve keresztül nem vihető, mégis kecségtet a remény, hogy a jövő tavaszi vonulást néhány kiküldött ornithologus is meg fogja figyelni.

*

Az 1894-iki tavaszi vonulás adatait május 31-ike, tehát a határidő előtt beküldötték:

KENESSEY LÁSZLÓ, Pettend;
PFENNIGBERGER JÓZSEF, Bellye;
SZÜTS BÉLA, Tavarua;
CZYNK EDE, Fogaras;
CSATÓ JÁNOS, Nagy-Enyed.

auf der Generalstabskarte angemerkt und dann durch das HÖLZEL'sche geogr. Institut auf die Colonienkarte übertragen. Die festgestellten Zeichen gestatten auch die Andeutung der gemischten Brutkolonien und der Zahlenverhältnisse der Nester. Der betreffenden Instruction werden die Abbildungen der wichtigsten Vogelarten beigegeben. Die Karte soll gelegentlich des III. int. ornith. Congresses, welcher wahrscheinlich in Paris zusammentritt, ausgestellt werden.

*

Vogelzug. Wie wir aus sicherer Quelle erfahren, hat der Ausschuss der kön. ung. Naturwiss. Gesellschaft, aufgefordert vom k. ung. Ministerium für Cultus und Unterricht, zu Gunsten der intensiveren Beobachtung des Zuges und zur Disposition der U. O. C. auf 10 aufeinander folgende Jahre einen jährlichen Beitrag von 500 fl. votiert. Die ung. Akademie der Wissenschaften hat zu demselben Zwecke ein für allemal 500 fl. bewilligt. Die Centrale hat der k. ung. Naturwiss. Gesellschaft behufs Tausch und Verbreitung eine gewisse Anzahl von Exemplaren der «Aquila» zur Verfügung gestellt. Der siebenbürgische Museumverein leistet wegen der Bescheidenheit seiner Mittel keinen Beitrag. Obzwar auf diese Art der ursprüngliche Plan der Centrale nicht durchgeführt werden kann, hoffen wir doch, dass den nächsten Frühlingszug schon einige speciell ausgesandte Ornithologen beobachten werden.

*

Die Daten des heurigen — 1894 — Frühlingszuges haben noch vor Ablauf des Termines eingesendet:

LADISLAUS V. KENESSEY, Pettend;
JOSEF PFENNIGBERGER, Bellye;
BÉLA V. SZÜTS, Tavarua;
EDUARD V. CZYNK, Fogaras;
JOHANN V. CSATÓ, Nagy-Enyed.